

УДК [342.25:340.12/.13:321](436):336.7(477.83/.86)]"17/18"(09)

**ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ АВСТРІЙСЬКОЇ МОНАРХІЇ
НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ У ГАЛИЧИНІ
(ДРУГА ПОЛОВИНА XVIII–XIX СТ.):
ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ**

***Микола Кобилецький*, Володимир Решота**,
Христина Моряк-Протопопова******

**Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: mkobyletskyj@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0365-8513*

***Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: volodymyr.reskota@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-9235-2262*

****Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: khrystyna.moryak-protopopova@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-1418-240X*

Проаналізовано вплив державної політики Австрійської монархії на розвиток банківської справи у Галичині (друга половина XVIII–XIX ст.). Зазначено, що банківська справа у Галичині, зокрема у місті Львові, активно розвивалася після приєднання Галичини до складу Австрійської монархії. У Львові спочатку позики під заставу майна надавали багаті міщани, згодом виникли перші кредитні установи при найбільших львівських конфесіях, на зміну яким прийшли класичні банківські установи. В австрійський період банківські установи Львова відіграли важливу роль у розвитку регіонального залізничного транспорту і нафтовидобутку. Крім того, багато банків виступали замовниками будівництва монументальних будівель під свої штаб-квартири та філії. До початку XX ст. в Австро-Угорщині склалася особлива модель фінансової системи, у якій банки були пов'язані з промисловістю і залізничним транспортом. Ця модель була близька до німецької фінансової системи, оскільки створювалася під впливом німецької фінансової культури, але були в ній і свої особливості: у поліетнічній Австрійській імперії існувало декілька взаємопроникних фінансових систем зі своїми власними центрами у Відні, Будапешті, Празі, Кракові та Львові. Вся банківська система Галичини залежала від кредитів Австро-Угорського та іноземних банків, які були присутні у Львові.

Наголошено, що державна політика Австрійської імперії у Галичині була спрямована на розвиток банківської діяльності, яка визначалася господарською кон'юнктурою і напрямом залежала від політичної ситуації. Численні війни, які проводила Австрійська імперія, негативно впливали на фінансовий стан країни, змушуючи уряд брати позики і в інших держав, і у власних заможних громадян. Період середини XVIII – початку XIX ст. у Австрійській монархії характеризувався нестабільністю фінансової системи і банківського сектора зокрема. На той час припадає упорядкування правових основ банківської діяльності і створення Національного банку Австрії 1816 р., покликаного сприяти фінансовій стабільності та розвитку економіки. Втім, банківське законодавство мало низку недоліків, усунення яких припало вже на другу половину XIX ст.

Показано, що в австрійський період у Львові 1841 р. створено Галицьку офіційну кредитну установу, 1842 р. – Галицьку ощадну касу, 1843 р. – Галицьке земське кредитне товариство, 1859 р. – Галицьку офіційну кредитну установу, яка мала виданих 1 188 іпотек на суму 48 530 000 флоринів, та випущених цінних паперів на суму 12 080 400 флоринів, її резервний фонд становив 854 046 флоринів 93 крейцера. З 1860 р. у Львові діяли наступні фінансові установи: філія привілейованого австрійського національного банку; Галицька ощадна каса, що розташовувалася в приміщенні міської ради; Галицька офіційна кредитна установа, що розташовувалася в корпусі № 23 1/4 Інституту Оссолінських; привілейоване кредитне агентство «Піус Монс» при Вірменській церковній митрополії; позиковий фонд Франца Йосипа. З 1867 р. у Львові відкрито Галицький акціонерний іпотечний банк, 1869 р. – відкрито Селянську кредитну установу, 1871 р. у Львові також діяла Селянська кредитна установа, яка знаходилася на вулиці Єзуїтській. У 1873 р. відкрито Галицький кредитний банк, Аграрно-кредитну установу для Галичини та Буковини, 1874 р. створено Галицьку авансову касу, яка надавала позики під особисту поруку третьої особи, що приймала на себе зобов'язання погашення боргу в разі їх невиконання боржником. Отримання позики боржник засвідчував скриптом або векселем, які солідарно зобов'язували боржника і поручителя. Погашення кредиту здійснювалося щотижневими або щомісячними платежами, розподіленими на всю суму боргу (включаючи комісію). У Львові з 1878 р. діяли наступні фінансові установи: Галицька ощадна каса, яка знаходилася на вул. Ягеллонській 5.; Галицьке земське кредитне товариство, яке знаходилось на вул. Кароля Людвіка 1 та видавало позики під 5 % річних з 1% амортизації; філія привілейованого Австрійського національного банку, яка знаходилась на вул. Кароля Людвіка 3; Галицький акціонерний іпотечний банк, який видавав іпотечні позики під 6 % річних та розташовувався на пл. Галицькій 15; Селянська кредитна установа, яка знаходилася на вул. Ягеллонській 14; філія упривілейованої австрійської кредитної установи для торгівлі та промисловості, що розташовувалася на вул. Кароля Людвіка 33; Галицький кредитний банк, що знаходився на вул. Валувій 4; Аграрно-кредитна установа для Галичини та Буковини; Привілейоване кредитне агентство «Піус Монс», що знаходився на вул. Вірменській 9; Галицька заставна та кредитна установа, що знаходилася у партері Театру; Галицька авансова каса, знаходилася на вул. Галицькій 21 та налічувала 1 641 учасника з річним оборотом в 1 105 615 злотих та ін.

Акцентовано, що в Галичині у складі Австрійської монархії відбулося становлення та розвиток банківської справи в нових економічних умовах переходу від Середньовіччя до Нового часу. Австрійська імперія прагнула встановити контроль над банківською діяльністю, впорядкувати процедуру позик, визначити максимальний відсоток кредитування тощо. Значні зміни відбулися у Галичині, зокрема було створено низку банківських установ, завдяки яким активізувалися економічні відносини та було досягнуто значних успіхів у розвитку сільського господарства та промисловості.

Ключові слова: банк, банківська справа, банківська діяльність, державна політика, Галичина, Австрійська монархія, архітектурна діяльність, місцеве самоврядування, державне управління.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2025.80.050>

У сучасних умовах євроінтеграційних процесів в Україні важливе місце займають питання використання історичного досвіду становлення та розвитку банківської справи в Україні. Розвиток економічної та фінансової діяльності держави неможливо собі уявити без банків і банківської діяльності. Одна з основних функцій банку полягає у проведенні грошових розрахунків, акумулювання грошових коштів та інших цінностей, надання кредитів та здійснення інших послуг за фінансовими операціями. Банківська справа (від італ. *Vanco* – лава або стіл) – важлива частина

господарської діяльності, що концентрує свою увагу на структуру та процеси в банківській (фінансовій) сфері. Головним суб'єктом банківської справи є банк, який є, насамперед, фінансовим посередником між позикодавцем та позичальником. Він також може здійснювати інші послуги щодо фінансових операцій для фізичних та юридичних осіб. Витоки банківської справи сягають античності. Перші спроби банків взяти під контроль економіку пов'язані з діяльністю флорентійських банкірів на рубежі XIII–XIV ст., генуезьких – у другій половині XVI – на початку XVII ст., амстердамських – у XVIII ст. (до 1789). Потенціал банків сповна визрів у XIX ст., коли центром банківської активності стає Велика Британія [3].

На українських землях становлення та розвиток банківської справи відбувалося у великих містах. Одним із них було місто Львів. Адже воно, зі самого початку свого існування став потужним торговим та ремісничим центром. Аби вести торгівлю, займатися комерцією, місцеві купці та продавці брали кредити для розвитку господарської діяльності. Кредитування приватних осіб та представників львівського магістрату здійснювали власники великих статків, своєрідні тамтешні олігархи. Можна назвати німця Валеріана Алембека, грека Костянтина Корнякта та ін. У 1500-х рр. почали з'являтися кредитні установи – аналоги європейських релігійних банків (*Montes pietatis*). Вони надавали іпотечні позики та короткотермінові кредити. У якості застави приймалися коштовні каміння та метали. Перша у Львові фінансова установа «Вірменський побожний банк» було створено 1666 р. при вірменській церкві, членами братства Святого Григорія [14].

Банківська справа у Галичині, зокрема у місті Львові, активно розвивалася після приєднання Галичини до складу Австрійської монархії. У Львові спочатку позики під заставу майна надавали заможні міщани, згодом виникли перші кредитні установи при найбільших львівських конфесіях, на зміну яким прийшли класичні банківські установи. В австрійський період банківські установи Львова відіграли важливу роль у розвитку регіонального залізничного транспорту і нафтовидобутку. Крім того, багато банків виступали замовниками будівництва монументальних будівель під свої штаб-квартири та філії. До початку XX ст. в Австро-Угорщині склалася особлива модель фінансової системи, у якій банками були пов'язані з промисловістю і залізничним транспортом. Ця модель була близька до німецької фінансової системи, оскільки створювалася під впливом німецької фінансової культури, але були в ній і свої особливості: в поліетнічній Австрійській імперії існувало декілька взаємопроникних фінансових систем зі своїми власними центрами у Відні, Будапешті, Празі, Кракові та Львові. Вся банківська система Галичини залежала від кредитів Австро-Угорського та іноземних банків, які були присутні у Львові [4].

Як відомо, у 1772 р. внаслідок першого поділу Речі Посполитої, Галичина була приєднана до Австрії. На початку вересня 1772 р. австрійська імператриця Марія Терезія видала патент, яким давньоукраїнське Галицьке князівство проголошувалося «воз'єднаним» з Австрією під назвою Королівство Галичини і Володимерії. Юридичною «підставою» цього документа був історичний факт короткотривалого панування у Галичині в XIII ст. угорського короля Андрія II [1]. Австрійська монархія зуміла збільшити свою територію за рахунок поділів Речі Посполитої (1772 і 1795) та приєднання Буковини 1774 р. На загал Австрійська імперія була другою за територією (576 тис. км²) у Європі й третьою за населенням (після росії та Франції) – 20 млн осіб. До складу Австрії було приєднано значну частину предковічних західно-українських земель площею понад 70 тис. км² з населенням 3,5 млн осіб, з яких 2,4 млн становили українці [15].

Галичина станом на 1772 р. під час її інкорпорації до складу Австрії перебувала у стані економічного занепаду. Промислове пожвавлення в Речі Посполитій зі середини XVIII ст. Галичини майже не торкнулося. Головними показниками економічної відсталості Галичини були низький рівень суспільного поділу праці, застій у промисловості й торгівлі, хоча в Європі відбувалися значні економічні зрушення у зв'язку з початком промислової революції [1]. Причому Галичина вважалася аграрною територією зі земельним устроєм, подібним до того, який існував у Пруссії та Чехії. Відмінність полягала у тому, що в Галичині фільварки обіймали 25 % ґрунтів, а в Пруссії та Чехії – 50 %. Одночасно відсоток селян тут був більший, ніж в інших австрійських провінціях. Селяни становили основну частину населення країни – 4/5 (у середньому 33 особи на 1 км²). Перенаселення сіл у таких розмірах було характерною рисою Галичини, чим вона відрізнялася від інших регіонів тогочасної Європи. Однак Галичина залишалася потенційно багатим на природні ресурси краєм: тут були родючі землі, розгалужена мережа рік (окремі з них мали транспортне значення, пов'язуючи Чорне море з Балтійським); високого рівня досяг розвиток бджільництва; у лісах росло чимало цінних порід дерев, у Галичині містилися великі поклади солі. З приходом австрійців тут виявлено багато інших корисних копалин, зокрема нафти й озокериту. У першій подорожі Галичиною 1774 р. співправитель імператриці Марії Терезії Йосиф II писав у листі до матері: «Вона (Галичина) має переваги перед усіма провінціями Австрійської монархії. Незрівняна родючість землі, багате і розвинуте тваринництво, численні села, працьовите населення, переконався і ствердив, що тут переважає українське населення, польською є тільки шляхта» [5].

Австрійська влада відразу після приєднання Галичини почала вивчати нове надбання з допомогою географів, економістів, істориків, геологів, топографів та ін. У 1773 р. завершено першу детальну воєнну конскрипцію краю, яка охопила всі галузі виробництва. Зазначимо, що до того часу ніхто таких детальних переписів не здійснював. Імператор Йосиф II, побувавши вдруге у Галичині, звернув увагу на стан краю, відзначивши його природні багатства, відсутність промисловості, відсталість сільського господарства, свавілля шляхти. Він повідомляв матір: «Селянин – це нещасне створіння, яке фізично існуючи, нічого, крім образу людини, не має. Дрібна шляхта так само бідна, але вона плекає надії на справедливість, яка захистить її від магнатів, що її гнобили. Магнати в усякому разі незадоволені, але тепер не видають цього» [6].

З метою використання економічних можливостей Галичини, на переконання віденських чиновників, необхідно було запровадити чіткий адміністративний поділ, укомплектувати окружні органи відповідальними людьми, покращити стан доріг, захистити селян від сваволі шляхти, і, звісно, здійснити повну інвентаризацію земельного господарства краю.

Австрійська влада розглядала Галичину й Буковину джерелом поповнення державної скарбниці, дешевої робочої сили і новобранців для австрійської армії, а також і буферною зоною з російською імперією. Проте на цих територіях були відсутні промисловість, великі міста, шляхи сполучення. Тому необхідно було насамперед покращити соціально-економічне становище краю, зокрема підвищити матеріальний та освітній рівень населення, вирішити релігійні питання. Основною галуззю економіки у Галичині залишалося сільське господарство. Напрямок соціально-економічного розвитку Галичини у складі Австрійської монархії визначила аграрна реформа 1848 р. Вона створила певні умови для формування нових, ринкових відносин. На ринку праці з'явилася значна кількість найманих робітників, яких

залучали до промислового й сільськогосподарського виробництва. Усю земельну площу Східної Галичини поділяли на табулярну і рустикальну. Табулярні землеволодіння – це великі поміщицькі маєтки, які були вписані до так званої Крайової табулі у Львові, а відтак – в окремі книги, що знаходились в окружних судах і користувалися пільгами. Рустикальні (лат. *rusticus* – селянин) землеволодіння – це селянське землеволодіння, яке не мало жодних пільг. Це зумовлювало соціально-економічне розшарування галицького селянства. Так, 1902 р. у Східній Галичині 43% усіх селянських господарств (280 із 650 тис.) володіли ділянками землі розміром до 2 га, 37% – від 2 до 5 га. Загалом малоземельних бідняцьких господарств, що мали до 5 га, у Галичині налічувалося 80%, середняцьких господарств, які володіли від 5 до 10 га, – приблизно 15%, а заможних, що мали від 10 до 60 га, – 5% [2].

На початку XX ст. у Галичині почали активно розвиватися галузі промисловості, пов'язані з військовим виробництвом. У Галичині активно розвивався нафтовий промисел [9, с. 18, 13, с. 24]. Виходило зі стану занепаду ремесло, створювалися підприємства мануфактурного типу. Найбільшими державними інвестиціями у Галичині були залізниці й фортеці – Перемишль, Краків та інші міста. Економічний розвиток у регіоні переважно був пов'язаний з приватною нафтопромисловістю і соляними промислами [12].

У першій половині XIX ст. австрійський уряд, намагаючись засвідчити власну підтримку ліберальним ідеям, що опанували Європу, вжив заходи, спрямовані на модернізацію економічних механізмів держави. Одним із них було прийняття закону про формування системи торгово-промислових палат. Згідно з розпорядженням Міністерства торгівлі, промисловості та державних споруд Австрії від 15 лютого 1848 р. торгові палати мали статус «консультативного інституту» цього державного органу. Моделлю для їхнього створення стали французька й англійська палати. Започатковані в столиці Австрійської імперії, після відповідного закону від 18 березня 1850 р., палати почали діяти на всій її території, що позитивно позначилося на розвитку економіки, зовнішніх зв'язках загалом.

Діяльність торгово-промислових палат в Австрії регулював закон 1868 р. з окремими змінами, внесеними у 1901 р. З 29 австрійських торгово-промислових палат три знаходились у Галичині (Броди, Краків, Львів). Кожна палата складалася з двох секцій – торгової та промислової, які на підлеглий їм території об'єднували від найдрібніших і до найбільших всі торгові й промислові підприємства. Повноваження торгово-промислових палат були широкими. Вони мали право з власної ініціативи або за дорученням відповідних органів виступати з законопроектами, давати висновки на урядові проекти законів перед їх внесенням на обговорення та затвердження рейхсрату, скеровувати депутатів до крайових сеймів, а до реформи 1907 р. – і до рейхсрату. За ініціативою палат діяли також інститути сприяння промисловості, промислові й торгові школи. Палати безпосередньо, через своїх представників у парламенті, впливали на економічну політику. Їхні представники брали участь у роботі промислової, ремісничої, митної рад, ради державної залізниці, праці, колеції цензорів Австрійського банку, постійно діючої конференції з визначення торгових цін [5].

Львівська торгово-промислова палата у 1854–1856 рр. внесла в органи державної влади низку пропозицій щодо збільшення кредитування, активізацію транспортних потоків, поширення освітніх програм у промисловій галузі. У 1854–1855 рр. вона організувала поїздки груп промисловців на виставки до Мюнхена і Парижа, 1854 р. проводить сільськогосподарську виставку у Львові, а через 12 років домоглася створення товарно-грошової біржі, зверталася до уряду з клопотанням відкрити у

Львові торгово академію на зразок англійської або бельгійської. Тісні контакти з торгово-промисловими палатами в Галичині налагоджував сформований 1903 р. у Львові Центральний союз галицької фабричної промисловості. Ця добровільна організація представляла інтереси власників заводів і фабрик перед центральними та крайовими властями в справах постачання сировиною й устаткуванням, визначення розміру податків, будівництва залізничних шляхів, митної політики, тарифів тощо. Для кращої організації роботи цей союз створював філії, яких у 1909 р. налічувалося 7 (Броди, Бяла, Коломия, Краків, Львів, Тарнів, Тернопіль). У липні 1904 р. була заснована також Ліга промислової допомоги, що повинна була здійснювати пропаганду за збут крайових товарів і сприяти розвитку промисловості в Галичині. Однак 1910 р. 88,45% усього населення краю займалося сільським господарством і лише 11,55% проживало в містах; 91,5% українського населення Галичини займалося в сільському господарстві, 2,1% – у промисловості, і 1,4% – торгівлі [6].

Наприкінці XIX ст. на західноукраїнських землях налічувалося близько 220 середніх і великих промислових підприємств. Решта майже 95 % підприємств залишалися дрібними (до 5 осіб). На них працювало більше половини зайнятого в промисловості населення. На Галичину, яка мала 28 % населення Австро-Угорщини, припадало лише 5,5 % парових двигунів імперії. Двигуни й інші машини концентрувалися на підприємствах центральних і західних регіонів імперії [2]. Там уже на початку 70-х рр. завершився промисловий переворот. У Західній Україні він затягнувся ще на 10–15 років. Основною причиною промислового застою у Галичині став імпорт фабрично-заводських виробів із розвинутих західних провінцій Австрії. На відміну від українських, новим підприємствам в австрійських районах надавалися значні податкові пільги. Західноукраїнська промисловість не могла витримати конкуренції дешевих товарів і почала занепадати. Особливо це стосувалося галузей обробної промисловості: цукрової, текстильної, шкіряної, паперової, сірnikової тощо. Краще розвивалися, як уже згадувалося, галузі, що не мали конкуренції в імперії (борошномельна, спирто-горіччана, нафтова, лісопереробна, солеварна). Ці галузі спеціалізувалися переважно на виробництві й первинній обробці сировини, яку потім вивозили для наступної переробки на Захід [5].

У промисловості західноукраїнських земель переважали іноземні капітали, головню австрійські, німецькі, англійські, французькі, бельгійські та ін. Вони контролювали основні галузі, передусім нафтову. За рахунок викачування природних ресурсів у Галичині іноземні підприємці одержували небачені в інших країнах Європи прибутки. Іноземний капітал, що використовував нафтові джерела Галичини, виходив не з інтересів дальшого розвитку нафтових промислів краю, а лише з бажання отримати високі прибутки, маючи змогу за безцінок наймати робітників. Для цього він скорочував видобуток нафти, домагаючись одночасно підвищення цін на неї. Особливо високими були прибутки капіталістів у роки Першої світової війни. З 1914 до 1918 рр. ціни на нафту і нафтопродукти підвищувалися в 5 разів – з 8 до 40 крон за 1 ц. Чисті прибутки нафтопромисловців зросли, за офіційними даними, з 20,6 млн крон 1912 р. до 40,4 млн крон 1918 р. [2].

Державна політика Австрійської імперії у Галичині була спрямована на розвиток банківської діяльності, яка визначалася господарською кон'юнктурою і напряду залежала від політичної ситуації. Численні війни, які проводила Австрійська імперія, негативно впливали на фінансовий стан країни, змушуючи уряд брати позики і в інших держав, і у власних багатих громадян. Період середини XVIII – початку XIX ст. у Австрійській монархії характеризувався нестабільністю

фінансової системи і банківського сектору зокрема. На той час припадає упорядкування правових основ банківської діяльності та створення Національного банку Австрії 1816 р., покликаного сприяти фінансовій стабільності та розвитку економіки. Втім банківське законодавство мало низку недоліків, усунення яких припало вже на другу половину XIX ст. [7].

В австрійський період у Галичині, зокрема у Львові було створено низку фінансових і банківських установ, діяльність яких позитивно вплинула на розвиток соціально-економічних відносин. Так, у Львові 1841 р. створено Галицьку офіційну кредитну установу, 1842 р. – Галицьку ощадну касу, 1843 р. – Галицьке земське кредитне товариство, 1859 р. – Галицьку офіційну кредитну установу, яка мала виданих 1 188 іпотек на суму 48 530 000 флоринів, та випущених цінних паперів на суму 12 080 400 флоринів, її резервний фонд становив 854 046 флоринів 93 крейцера. З 1860 р. у Львові діяли наступні фінансові установи: філія привілейованого Австрійського національного банку; Галицька ощадна каса, що розташовувалась у приміщенні міської ради; Галицька офіційна кредитна установа, що розташовувалась у корпусі № 23 1/4 Інституту Оссолінських; привілейоване кредитне агентство «Піус Монс» при Вірменській церковній митрополії; позиковий фонд Франца Йосипа. З 1867 р. у Львові відкрито Галицький акціонерний іпотечний банк, 1869 р. – відкрито Селянську кредитну установу, 1871 р. у Львові також діяла Селянська кредитна установа, яка знаходилась на вулиці Єзуїтській. У 1873 р. відкрито Галицький кредитний банк, Аграрно-кредитну установу для Галичини та Буковини, 1874 р. створено Галицьку авансову касу, яка надавала позики під особисту поруку третьої особи, що приймала на себе зобов'язання погашення боргу в разі їх невиконання боржником. Отримання позики боржник засвідчував скриптом або векселем, які солідарно зобов'язували боржника і поручителя. Погашення кредиту здійснювалося щотижневими або щомісячними платежами, розподіленими на всю суму боргу (включаючи комісію). У Львові з 1878 р. діяли наступні фінансові установи: Галицька ощадна каса, яка знаходилась на вул. Ягелонській 5; Галицьке земське кредитне товариство, яке знаходилося на вул. Кароля Людвіка 1 та видавало позики під 5 % річних з 1 % амортизації; філія привілейованого Австрійського національного банку, яка знаходилась на вул. Кароля Людвіка 3; Галицький акціонерний іпотечний банк, який видавав іпотечні позики під 6 % річних та розташовувався на пл. Галицькій 15; Селянська кредитна установа, яка знаходилась на вул. Ягелонській 14; філія упривілейованої австрійської кредитної установи для торгівлі та промисловості, що розташовувалась на вул. Кароля Людвіка 33; Галицький кредитний банк, що знаходився на вул. Валувій 4; Аграрно-кредитна установа для Галичини та Буковини; Привілейоване кредитне агентство «Піус Монс», що знаходився на вул. Вірменській 9; Галицька заставна та кредитна установа, що знаходилась у партері Театру; Галицька авансова каса, знаходилась на вул. Галицькій 21 та налічувала 1 641 учасника з річним оборотом у 1 105 615 злотих та ін. [4].

Отже, в Галичині у складі Австрійської монархії відбулося становлення та розвиток банківської справи в нових економічних умовах переходу від Середньовіччя до Нового часу. Австрійська імперія прагнула встановити контроль над банківською діяльністю, впорядкувати процедуру позик, визначити максимальний відсоток кредитування тощо. Значні зміни відбулися у Галичині, зокрема було створено низку банківських установ, завдяки яким активізувалися економічні відносини та було досягнуто значних успіхів у розвитку сільського господарства та промисловості.

Список використаних джерел

1. Апарат управління Галичиною в складі Австро-Угорщини / В. С. Кульчицький, І. Й. Бойко, І. Ю. Настасяк, О. І. Мікула. Львів, 2002. 82 с.
2. Аркуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України XIX століття : навч. посібник / за заг. ред. М. М. Мудрого. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 408 с.
3. Банк. // <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
4. Банківська справа у Львові. // <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
5. Бойко І. Й. Вплив державної політики Австрійської монархії на соціально-економічний розвиток у Галичині (друга половина XVIII–XIX століть). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2018. Вип. 66. С. 42–57.
6. Бойко І. Й. Галичина у державно-правовій системі Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918) : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 312 с.
7. Борис І. Становлення та розвиток правового регулювання банківської діяльності в Австрійській монархії (друга половина XVIII – середина XIX ст.). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2023. Вип. 77. С. 46–55.
8. Герасименко М. П. Аграрні відносини в Галичині в період кризи панщинного господарства Київ, 1959. 302 с.
9. Іваницький Є., Михалевич В. Історія Бориславського нафтопромислового району в датах, подіях і фактах. Дрогобич, 1995. 128 с.
10. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмолаєв, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренка. Харків : Право, 2013. 704 с.
11. Історія Львова. https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_Львова.
12. Історія нафтових промислів Борислава. https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_нафтових_промислів_Борислава.
13. Микулич О. Нафтовий промисел Східної Галичини до середини XIX ст. 2-ге вид., доповнене. Дрогобич, 2004. 32 с.
14. Перший банк Львова. URL: <https://lviv-future.com.ua/uk/articles-pershyy-bank-lvova>.
15. Петрів Р. В. Генезис капіталізму у містах Східної Галичини в кінці XVIII – першій половині XIX ст. (1772–1850). Івано-Франківськ, 1993. С. 22.
16. Чорновол І. П. «Дністер». *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Київ : Наук. думка, 2004. Т. 2 : Г – Д. С. 688 с.
17. Шевчук Г. Й. Фахово-господарська та культурно-освітня діяльність товариства «Сільський господар» (1899–1944) : автореф. дис. канд. іст. наук. – спец. 07.00.01 – історія України. – Львів, 2006. 18 с.

References

1. *Aparat upravlinnia Halychynoiu v skladi Avstro-Uhorschyny* / V. S. Kul'chyts'kyj, I. J. Bojko, I. Yu. Nastasiak, O. I. Mikula. L'viv, 2002.
2. Arkusha, O. H., Kondratiuk, K. K., Mudryj, M. M., Sukhyj, O. M. (2016). *Chas narodiv. Istoriiia Ukrainy KhIKh stolittia* : navchal'nyj posibnyk / za zah. red. M. M. Mudroho. L'viv : LNU imeni Ivana Franka..
3. *Bank*. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
4. *Bankivs'ka sprava u L'vovi*. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
5. Bojko, I. J. (2018). Vplyv derzhavnoi polityky Avstrijs'koi monarkhii na sotsial'no-ekonomichnyj rozvytok u Halychyni (druha polovyna XVIII–XIX stolit'). *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Serii iurydychna.*, 66, 42–57.

6. Bojko, I. J. (2017). *Halychyna u derzhavno-pravovij systemi Avstrii ta Avstro-Uhorschyny (1772–1918)* : navch. Posibnyk. L'viv : LNU imeni Ivana Franka.
7. Borys, I. (2023). Stanovlennia ta rozvytok pravovoho rehuliuвання bankivs'koi diial'nosti v Avstrijs'kij monarkhii (druga polovyna XVIII – seredyna XIX st.). *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Serii iurydychna*, 77, 46–55.
8. Herasymenko, M. P. (1959). *Ahrarni vidnosyny v Halychyni v period kryzy panschynnoho hospodarstva*. Kyiv.
9. Ivanyts'kyj, Ye., Mykhalevych, V. (1995). *Istoriia Boryslavs'koho naftopromyslovoho rajonu v datakh, podiiakh i faktakh*. Drohobych.
10. *Istoriia derzhavy i prava Ukrainy* : pidruchnyk / V. D. Honcharenko, V. M. Yermolaiev, V. O. Rum'iantsev ta in. ; za red. V. D. Honcharenka. Kharkiv : Pravo, 2013.
11. *Istoriia L'vova*. https://uk.wikipedia.org/wiki/Istoriia_L'vova.
12. *Istoriia naftovykh promysliv Boryslava*. https://uk.wikipedia.org/wiki/Istoriia_naftovykh_promysliv_Boryslava.
13. Mykulych, O. (2004). *Naftovyj promysel Skhidnoi Halychyny do seredyny KhIKh st.* Vydannia druhe, dopovnene. Drohobych.
14. *Pershyj bank L'vova*. Retrieved from <https://lviv-future.com.ua/uk/articles-pershyj-bank-lvova>.
15. Petriv, R. V. (1993). *Henezys kapitalizmu u mistakh Skhidnoi Halychyny v kintsi XVIII - pershij polovyni XIX st. (1772–1850)*. Ivano-Frankivs'k, 22.
16. Chornovol, I. P. (2004). «Dnister». *Entsyklopediia istorii Ukrainy* : u 10 t. / redkol.: V. A. Smolij (holova) ta in. ; Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. Kyiv : Nauk. dumka, T. 2 : H – D. S. 688 s.
17. Shevchuk, H. J. (2006). *Fakhovo-hospodars'ka ta kul'turno-osvitnia diial'nist' tovarystva «Sil's'kyj hospodar» (1899–1944)* : avtoref. dys. kand. ist. nauk. – spets. 07.00.01 – istoriia Ukrainy. L'viv.

THE IMPACT OF THE STATE POLICY OF THE AUSTRIAN MONARCHY ON THE DEVELOPMENT OF BANKING IN GALICIA (SECOND HALF OF THE 18TH – 19TH CENTURY): HISTORICAL AND LEGAL ASPECTS

**Mykola Kobyletskyi*, Volodymyr Reshota **,
Khrystyna Moriak-Protoanova*****

* Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: mkobyletskyj@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0365-8513

** Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: volodymyr.reshota@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-9235-2262

*** Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: khrystyna.moryak-protopopova@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-1418-240X

The article analyses the impact of the Austrian monarchy's state policy on the development of banking in Galicia (the second half of the 18th and 19th centuries). It is noted that banking in Galicia, in particular in the city of Lviv, actively developed after the accession of Galicia to the Austrian monarchy. In Lviv, initially, loans secured by property were provided by wealthy burghers, and later the first credit institutions were established under the largest Lviv denominations, which

were replaced by classical banking institutions. During the Austrian period, Lviv's banking institutions played an important role in the development of regional railway transport and oil production. In addition, many banks commissioned the construction of monumental buildings for their headquarters and branches. By the beginning of the 20th century, Austria-Hungary had developed a special model of the financial system in which banks were closely linked to industry and railways. This model was close to the German financial system, as it was created under the influence of German financial culture, but it also had its own peculiarities: in the multi-ethnic Austrian Empire, there were several interpenetrating financial systems with their own centers in Vienna, Budapest, Prague, Krakow and Lviv. The entire banking system of Galicia was dependent on loans from Austro-Hungarian and foreign banks that were present in Lviv.

It is emphasized that the state policy of the Austrian Empire in Galicia was aimed at developing banking activities, which were determined by the economic situation and directly depended on the political situation. Numerous wars waged by the Austrian Empire had a negative impact on the country's financial situation, forcing the government to take loans from other states and from its own wealthy citizens. The period of the mid-18th and early 19th centuries in the Austrian monarchy was characterized by instability of the financial system and the banking sector in particular. The legal framework for banking activities was streamlined at that time and the National Bank of Austria was established in 1816 to promote financial stability and economic development. However, the banking legislation had a number of shortcomings, which were eliminated in the second half of the 19th century.

The article shows that during the Austrian period, the Galician Official Credit Institution was established in Lviv in 1841, the Galician Savings Bank in 1842, the Galician Zemstvo Credit Society in 1843, and in 1859, as the Galician Official Credit Institution was established, which had 1188 mortgages issued for 48,530,000 florins and securities issued for 12,080,400 florins, and its reserve fund was 854,046 florins 93 kreutzers. Since 1860, the following financial institutions have been operating in Lviv: a branch of the Austrian National Bank; the Galician Savings Bank, located in the City Council; the Galician Official Credit Institution, located in building 23 1/4 of the Ossolinski Institute; the Pius Mons Privileged Credit Agency under the Armenian Church Metropolis; and the Franz Joseph Loan Fund. In 1867 the Galician Joint Stock Mortgage Bank was opened in Lviv, in 1869 the Peasant Credit Institution was opened, and in 1871 the Peasant Credit Institution, located on Jesuitska Street, also operated in Lviv. In 1873, the Galician Credit Bank and the Agricultural Credit Institution for Galicia and Bukovyna were opened, and in 1874, the Galician Advance Cash Office was established, which provided loans under the personal guarantee of a third party who assumed the obligation to repay the debt in case of default. The debtor certified receipt of the loan by a script or promissory note, which jointly and severally obligated the debtor and the guarantor. The loan was repaid in weekly or monthly instalments distributed over the entire amount of the debt (including the commission). The following financial institutions have been operating in Lviv since 1878: The Galician Savings Bank, located at 5 Jagellonska Street; the Galician Zemstvo Credit Society, located at 1 Karl Ludwig Street, which issued loans at 5% per annum with 1% amortisation; a branch of the Austrian Privileged National Bank, located at 3 Karl Ludwig Street; Galician Joint Stock Mortgage Bank, which issued mortgage loans at 6% per annum and was located at 15 Halytska Square; Peasant Credit Institution, which was located at 14 Jagiellonian Street; a branch of the Austrian Privileged Credit Institution for Trade and Industry located at 33 Karl Ludwig Street; the Galician Credit Bank located at 4 Valowa Street; the Agricultural Credit Institution for Galicia and Bukovyna; the Pius Mons Privileged Credit Agency located at 9 Virmenska Street; Galician Mortgage and Credit Institution, located in the Theatre's parterre; Galician Advance Cash Office, located at 21 Halytska Street, which had 1641 members with an annual turnover of 1,105,615 zloty, etc.

It is emphasised that in Galicia, as part of the Austrian monarchy, banking was established and developed in the new economic conditions of the transition from the Middle Ages to the Modern Age. The Austrian Empire sought to establish control over banking activities, streamline the loan procedure, determine the maximum percentage of lending, etc. Significant changes took place in Galicia, in particular, a number of banking institutions were established, which intensified economic relations and achieved significant success in the development of agriculture and industry.

Keywords: bank, banking, banking activity, state policy, Galicia, Austrian monarchy, local self-government, public administration

Стаття: надійшла до редакції 22.04.2025
прийнята до друку 22.05.2025